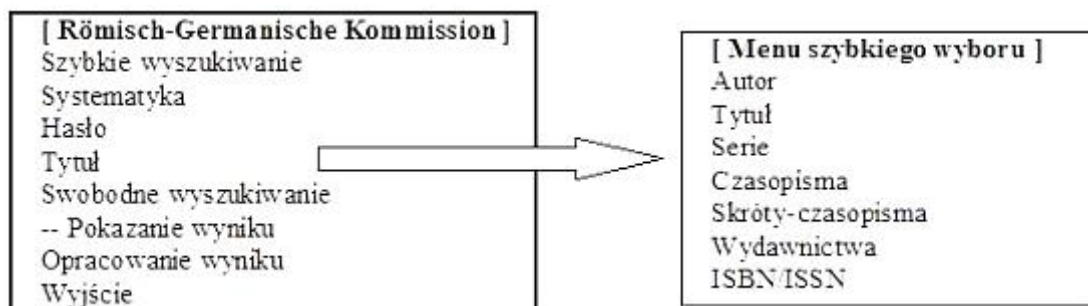

PROJEKT DYABOLA

DYnamisch **An**wachsende Daten**B**ank zu den **O**bjekten und zur **L**iteratur der **Al**tertums- und Kunstwissenschaften lub **DY**namically **A**ccumulating Data**B**ase on **O**bjects and **L**iterature About **A**ntiquity - to obcojęzyczne rozwinięcia tajemniczej nazwy projektu DYABOLA. Jest to zbiór kilku specjalistycznych, elektronicznych baz danych, odnoszących się do nauk humanistycznych i sztuki. Jedna z nich dotyczy literatury archeologicznej i obejmuje zagadnienia tematyczne, związane głównie z archeologią Europy (ale nie tylko), począwszy od pradziejów do czasów nowożytnych. W tworzeniu tej właśnie jednostki bierzemy udział w ramach projektu DYABOLA. Wprowadzono ją w życie w marcu 1992 roku jako wirtualną wersję Biblioteki Komisji Rzymsko-Germańskiej Niemieckiego Instytutu Archeologicznego (Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts), mieszczącej się we Frankfurcie nad Menem. Biblioteka frankfurcka jest największym w Europie, światowej rangi zbiorem literatury archeologicznej, obejmującym około 130 000 pozycji ze wszystkich krajów, głównie europejskich. Obecnie jej elektroniczna wersja, wciąż powiększana i udoskonalana, jest ogólnodostępnym w internecie oraz na płytach CD zespołem informacji, dotyczącym zagadnień związanych z szeroko rozumianą archeologią i wszelkimi publikacjami z tej dziedziny nauki.

Placówka projektu DYABOLA, utworzona przy Instytucie Archeologii UMCS w Lublinie ma na celu powiększanie zbioru Bibliografii Archeologii Europejskiej o polskie wydawnictwa ukazujące się w ostatnich latach. Tytuły prac naukowych są wpisywane do bazy danych według określonej klasyfikacji, dzielącej je na monografie, prace zbiorowe (w tym księgi jubileuszowe, materiały z konferencji, katalogi wystaw, opracowania tematyczne), serie wydawnicze oraz czasopisma. Podział ten ułatwia szybkie dotarcie do poszukiwanej książki poprzez wpisanie tytułu w odpowiednim oknie dialogowym. W przypadku, gdy nie jest znany tytuł pracy, można ją wyszukać wpisując inne informacje o książce, takie jak nazwisko autora, miejsce i datę wydania czy nazwę wydawnictwa (ryc. 1).

Ryc. 1. Okna menu w programie DYABOLA (polska wersja językowa).

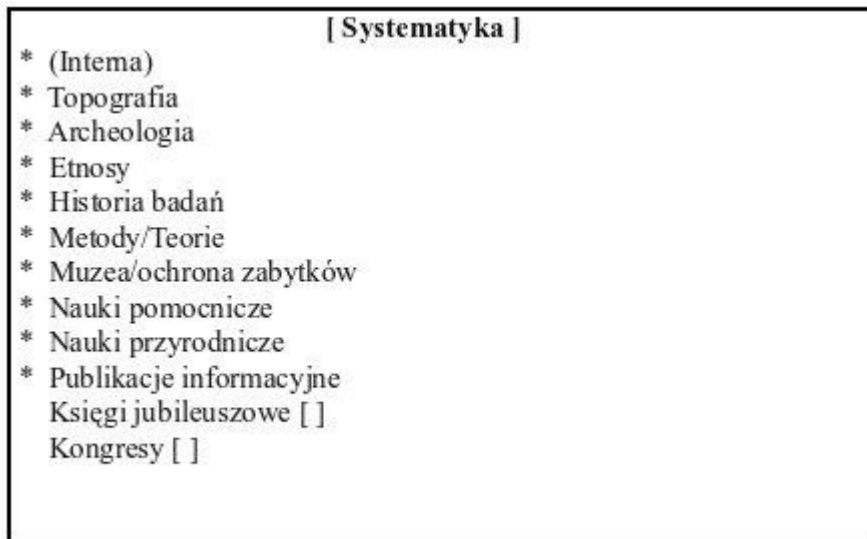
Najważniejszą cechą programu jest jednak możliwość odnajdywania odpowiedniej literatury przy pomocy haseł przedmiotowych istniejących w ramach „Systematyki”. Jest to hierarchicznie zorganizowany zbiór pojęć z zakresu archeologii i nauk ją wspierających. Użytkownicy programu, wskazując na dane hasło, są kierowani do właściwych tytułów. Wyniki wyszukiwań można opracowywać, na przykład łączyć ze sobą czy ograniczać do poszczególnych odcinków czasowych.

Wśród zbiorów haseł umieszczonych w „Systematyce” znajduje się „Topografia”, która obejmuje wszelkie określenia topograficzne: nazwy kontynentów, państw, regionów czy miejscowości (np. Topografia >> Europa >> Europa Środkowa >> Polska >> Pomorze >> Kujawsko-Pomorskie >> Miejscowość: Kałdus).

Kolejny, najbardziej rozbudowany zespół słów kluczowych to „Archeologia”, gdzie zawarte są rozmaite pojęcia z zakresu tej dziedziny nauki, poczynając od nazw kultur archeologicznych po najróżniejsze hasła umieszczone odpowiednio w epokach od paleolitu po czasy nowożytne. Na przykład „Fibule trąbkowate” znajdują się w ramach następujących podzbiorów: Archeologia >> Znaleźiska >> Ubiór/strój/ozdoby >> Fibule >> Fibule figuralne >> Fibule trąbkowate.

„Etnosy” to wybór nazw ludów, zarówno prądziejowych, jak i współczesnych (np. Etnosy >> Ludy stepowe >> Sarmaci).

Następnie znajdują się terminy związane z historią badań archeologicznych, metodyką, muzealnictwem, naukami pomocniczymi archeologii oraz naukami przyrodniczymi. Książki określane są również jako „Publikacje informacyjne” typu encyklopedie, słowniki, bibliografie, itd., a także jako wydane z okazji jubileuszu lub kongresu, z podaniem nazwiska jubilata czy miejsca i daty kongresu (ryc. 2).

Ryc. 2. Okno systematyki w programie DYABOLA (polska wersja językowa). Symbol gwiazdki (*) oznacza możliwość otwierania kolejnych podzbiorów.

W celu przybliżenia metody funkcjonowania programu, przedstawiamy jedną z monografii, dołączonych w ostatnim czasie do bazy danych. Do książki pod tytułem: „Kultura ceramiki sznurowej na Wyżynie Małopolskiej” dołączone są następujące informacje:

Nazwisko i imię autora: Włodarczak, Piotr*

Miejsce wydania: Kraków

Data wydania: 2006

Wydawnictwo: Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Krakowie

Ilość stron oraz informacja o rycinach i tablicach: 346 S., Abb. Taf. (gdzie Abb. = Abbildungen oznacza ryciny, a Taf. = Tafeln - tablice)

Wysokość książki: 31 cm

Międzynarodowy Standardowy Numer Książki ISBN: 83-92-355-6-0-1

Numer inwentarzowy Biblioteki RGK we Frankfurcie: 141833

Sygnatura Biblioteki Instytutu Archeologii UMCS: 4800pz

*W przypadku prac zbiorowych podane jest nazwisko i imię redaktora.

Publikacji przyporządkowane są następujące słowa-klucze:

Topografia >> Region: Małopolska

Kultura archeologiczna: Kultura ceramiki sznurowej

Historia badań: Kultura ceramiki sznurowej w Małopolsce

Neolit >> Znajdź >> Naczynia ceramiczne

>> Narzędzia krzemienne

>> Narzędzia kamienne

>> Elementy stroju/ozdoby

>> Cmentarzysko

>> Chronologia

>> Demografia

>> Antropologia Wykaz miejscowości

Podobnie zaklasyfikowane są prace zbiorowe czy kolejne numery czasopism, przy czym hasła przedmiotowe powiązane są z tytułami poszczególnych artykułów.

Wszystkie dane w programie same w sobie są informacjami, a jednocześnie służą do Odnajdywania właściwej literatury. Wybór danego hasła kieruje do odpowiednich tytułów, a jednocześnie można uzyskać informacje o książkach czy artykułach (w tym wykaz przypisanych im słów-kluczy) wpisując tytuł czy nazwisko autora.

Informacje o projekcie DYABOLA dostępne są w językach niemieckim i angielskim na stronie internetowej www.dyabola.de. Wejście do większości baz danych, istniejących w ramach projektu, wymaga posiadania odpowiedniej licencji. Zbiory, w których tworzeniu bierze udział Instytut Archeologii UMCS w Lublinie, są ogólnodostępne. W celu przeniesienia się do jednego z nich, z danymi o monografiach, po wpisaniu wyżej podanego adresu internetowego, należy podwójnie kliknąć na napis „freier Zugang zu den Monographien der RGK” lub „free access to the RGK monographs”. Klikając następnie na niebieskie pole z napisem „Exit” (w górnym prawym rogu strony), przejdziemy do strony, gdzie znajdują się nazwy poszczególnych baz danych. Informacje dotyczące literatury archeologicznej, zatytułowane „Monographien der Bibliographie zur Vor- und Frühgeschichte Europas (RGK), 1992-2004” dostępne są w czterech językach: niemieckim, angielskim, francuskim i polskim, co oznaczone jest symbolami w postaci flag poszczególnych krajów. Wybór symbolu oznacza wejście do programu i możliwość korzystania z niego w danym języku (oprawa programu częściowo dostępna jest tylko w języku angielskim). Przetłumaczone są między innymi wszystkie hasła przedmiotowe. Wyszukiwanie publikacji za ich pomocą odbywa się w okienku „Browse Tree of Subject headings”.

Obszerniejszą, pełną wersją programu, zawierającą dane, pochodzące zarówno z monografii, jak i czasopism oraz innych publikacji zbiorowych, jest „Sachkatalog der Römisch-Germanischen Kommission Frankfurt, 1992-2006”. Baza ta obejmuje już około 241 500 tytułów książek i artykułów, w większości opracowanych przedmiotowo, oraz w przybliżeniu 720 000 słów kluczowych, w tym około 40 000 to nazwy topograficzne (miejscowości, regiony). Program dostępny jest dla posiadaczy hasła, które może otrzymać każdy po kliknięciu na napis „Web-Zugang” lub „web-access”, a następnie „Demo-Key bestellen” lub „get a demo-key now”. Po wpisaniu swoich danych i wysłaniu „zamówienia” otrzymuje się na podany adres E-Mail hasło, przy pomocy którego wejście do programu możliwe jest poprzez ikonę z napisem „Start”.

Wersja internetowa projektu DYABOLA, stale uaktualniana, istnieje od 1997 roku. W roku 2005 odnotowano 38 100 wejść na stronę www.dyabola.de. Na płytach CD-ROM program dostępny jest od roku 2002. Wydanie płytowe jest co rok aktualizowane. Ostatnie, z roku 2006, zawiera dane również w języku polskim. Informacje dotyczące nabywania płyt CD-ROM znajdują się w internecie pod wyżej wymienionym adresem. Znaleźć tam można również podręcznik z instrukcjami do obsługi programu.

W najbliższej przyszłości planowana jest dalsza rozbudowa elektronicznej bazy danych i zaangażowanie do jej tworzenia kolejnych placówek naukowych, również z innych krajów Europy. Wierzymy, że przedsięwzięcie, w którym bierze udział Instytut Archeologii UMCS, służyć będzie naukowcom i wszystkim zainteresowanym jako wyspecjalizowana wyszukiwarka i źródło wiedzy na temat literatury europejskiej dotyczącej archeologii. Podobnie jak pracownicy z Frankfurtu mamy nadzieję, że projekt DYABOLA przyczyni się do stworzenia wspólnego, jednolitego języka naukowego w zakresie archeologii, którego na razie brakuje, co daje się odczuć podczas tłumaczenia specjalistycznych pojęć z tej dziedziny nauki. Przede wszystkim jednak, że ułatwi penetrację narastających niemal w postępie geometrycznym zasobów publikowanych, coraz częściej wymykających się spod kontroli zainteresowanych specjalistów.

Opracowanie tekstu: Monika Bajka, Ewelina Kokowska

Projekt DYABOLA realizują – pod opieką prof. Andrzeja Kokowskiego – mgr Monika Bajka i mgr Ewelina Kokowska. Informacje o projekcie można uzyskać w Instytucie w pokoju 37 lub telefonicznie 081-537-26-49.